



A86/31

18 augustus 1986

DISSIDENTE VREDESGROEP IN POLEN ZWAAR VERVOLGD

In deze FOCUS wordt aandacht besteed aan de "Beweging voor Vrijheid en Vrede" (Poolse afkorting: RWP) in Polen. Deze dissidente vredesgroep heeft reeds kort na haar oprichting in mei 1985 verklaard open te staan voor "contacten met vredesactivisten over de hele wereld". Inmiddels is RWP door een groot aantal Westerse vredesgroeperingen als serieuze gesprekspartner geaccepteerd, waarvoor zij echter de prijs van een zware vervolging door de Poolse autoriteiten heeft moeten betalen.

DISSIDENTE VREDESGROEP IN POLEN ZWAAR VERVOLGD

In december 1984 werd de 29-jarige student Marek ADAMKIEWICZ door een rechtbank in het Poolse Wroclaw veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee-en-een-half jaar, omdat hij bij het begin van zijn militaire dienst geweigerd had de eed van trouw te zweren aan "de volksregering van Polen" en aan "het broederlijk verbond met het Sovjet-leger". Uit protest tegen het vonnis gingen twintig activisten uit verschillende delen van Polen in maart 1985 een week lang in hongerstaking in een dorpskerk bij Krakau. Tijdens hun actie discussieerden zij o.a. over het nut van een vredesbeweging in de Poolse samenleving. Tegelijkertijd werd over hetzelfde thema een ondergronds symposium gehouden, dat werd bijgewoond door vooraanstaande oppositionelen als Jacek KURON, Bronislaw GEREMEK, Jan Jozef LIPSKI en Stefan BRATKOWSKI. Resultaat van beide evenementen was de oprichting van de "Beweging voor Vrijheid en Vrede" (Poolse afkorting RWP).

De oprichtingsverklaring van de dissidente vredesgroep werd in mei 1985 ondertekend door 70 activisten uit Krakau en Warschau en zowel binnen als buiten Polen verspreid. In de verklaring wordt de vredesproblematiek geheel in Pools-dissidente traditie gekoppeld aan de mensenrechtensituatie: "Vrede kan alleen gevestigd worden in het politieke leven van staten en volkeren als de persoonlijke vrijheid van alle individuen wordt gegarandeerd. Vrede kan niet bestaan op plaatsen, waar systemen van staatsonderdrukking en ideologische dwang zijn gecreeerd, waar het individu is beroofd van het recht op onafhankelijkheid of initiatief en waar traditionele politieke vrijheden zijn geelimineerd."

Ofschoon RWP in haar oprichtingsverklaring ook duidelijk maakte dat zij wilde samenwerken met "alle bewegingen, instituten en individuen binnen en buiten Polen, die hun activiteiten op de vrede willen richten", hield zij zich in de eerste maanden van haar bestaan vrijwel uitsluitend bezig met de problematiek rond de dienstplicht in eigen land. De vredesgroep voerde campagnes voor de vrijlating van ADAMKIEWICZ en eiste dat de inhoud van de militaire eed veranderd zou worden en dat de gevangenisstraf op het weigeren ervan (drie jaar) zou verdwijnen. Bovendien zou vervangende dienstplicht mogelijk moeten worden voor bezwaarden uit politieke, ethische of religieuze overwegingen. Op basis van deze eisen werden petitie's geformuleerd, die ondertekend werden door duizenden Polen, waaronder ook ex-Solidarnosc-leider Lech WALESA en de oppositionele priester Henryk JANKOWSKI. Als symbool voor het primaat van het geweten over blinde gehoorzaamheid 'adopteerde' de vredesgroep de Duitse soldaat Otto SCHIMEK, die in november 1944 werd geexecuteerd omdat hij geweigerd had een Poolse burger te fusilleren.

In september 1985 zonden 28 RWP-leden hun soldatenboekjes terug naar de autoriteiten. Deze militaire registratiebewijzen vormen voor iedere mannelijke Pool van 18 jaar en ouder een verplichte aanvulling op het persoonsbewijs. Zonder het soldatenboekje kan o.a. geen werk of woonruimte worden verkregen. De Poolse regering, die aanvankelijk een afwachtende houding aannam, reageerde snel op de actie van de 28 RWP-leden. Acht activisten van de dissidente vredesgroep, die het bevel negeerden om hun soldatenboekjes terug te halen, werden door rechtbanken in Warschau en Wroclaw veroordeeld tot boetes van 50.000 zloty (ongeveer duizend gulden) of een gevangenisstraf van 50 dagen. Wojciech JANKOWSKI, die niet alleen zijn soldatenboekje had geretourneerd, maar ook militaire dienst weigerde, hoorde in december 1985 een vonnis van elf tot achttien maanden gevangenisstraf tegen zich uitspreken. Twee anderen, Grzegorz SURDY en Krzysztof GALINSKI, werden op beschuldiging van laster enige tijd gedetineerd.

Toen de Poolse autoriteiten harder gingen optreden tegen de RWP, had de beweging reeds haar oorspronkelijke karakter van een vereniging van dienstweigeraars verloren. In artikelen in de ondergrondse pers verzetten RWP-activisten zich tegen het vijandbeeld van het Westen, zoals dat in de officiële propaganda van het communistisch regime wordt geschetst. Ook "het beschermen van de vrede door de stationering van nucleaire wapens" werd door RWP-groepen in verschillende steden afgewezen. Daarnaast werd in RWP-kringen van gedachten gewisseld over mogelijkheden om via gecontroleerde demilitarisatie te komen tot kernwapenvrije zones in Oost- en West-Europa.

In december 1985 maakte RWP-woordvoerder Pjotr NIEMCZYK een rondreis door West-Europa om contacten te leggen met Westerse vredesbewegingen en de pers te informeren over de initiatieven, die zijn vredesgroep in Polen had ontplooid. In Nederland was hij te gast bij het IKV en gaf hij een interview aan het dagblad 'Trouw'. Omdat NIEMCZYK ook in andere Westeuropese landen een goed gehoor vond, werd zijn rondreis een eclatant succes voor de RWP: de onafhankelijke vredesgroep kreeg veel publiciteit in de Westerse media en werd door een groot aantal Westerse vredesorganisaties als serieuze gesprekspartner geaccepteerd.

Voor de Poolse regering was een en ander aanleiding om de dissidente beweging in eigen land nog harder aan te pakken. Op 18 februari 1986 werden Pjotr NIEMCZYK en Jacek CZAPUTOWICZ aangehouden op beschuldiging van het 'verspreiden van valse informatie'. Drie dagen later werd de formulering van de aanklacht veranderd in 'lidmaatschap van een verboden organisatie', een vergrijp dat in Polen met drie jaar gevangenis bestraft kan worden.

Op verzoek van tien RWP-leden in Warschau en Wroclaw, die via Westerse journalisten in Polen een oproep tot solidariteit met de twee gearresteerde RWP-activisten verspreidden, hebben met name vredesorganisaties in Engeland, Frankrijk, West-Duitsland, België en Nederland (IKV) in protesttelegrammen aan de officier van justitie van Warschau hun verbondenheid met de ideeën van RWP benadrukt en gevraagd om opheldering over de redenen waarvoor NIEMCZYK en CZAPUTOWICZ werden vastgehouden.

Van Poolse zijde is hierop in eerste instantie niet gereageerd. Pas in juli jl. gaf de rechtbank in Warschau in feite een indirecte reactie door de aanklacht tegen de beide RWP-activisten verder uit te breiden met 'contacten met vijandige organisaties en personen in het buitenland', waarop een gevangenisstraf van maximaal tien jaar staat. Met 'vijandige organisaties' werden kennelijk de Westerse vredesorganisaties bedoeld. Tegenover familieleden van CZAPUTOWICZ verklaarde de militaire procureur van het gerechtshof, dat "de autoriteiten bewijzen hebben dat de zogenaamd onafhankelijke Westerse vredesbewegingen betaald worden door de CIA".

De zware repressie waaraan de RWP momenteel bloot staat, lijkt mede een gevolg te zijn van het 'tweesparenbeleid' dat door kritische vredesorganisaties in het Westen wordt gevoerd.

In het kader van dit beleid wordt gestreefd naar contacten in Oost-Europa met zowel de officiële vredesraden die de "socialistische vredespolitiek" van de regering propageren, als met onafhankelijke groepen die deze politiek bekritisieren. Handelend vanuit dit concept hebben verschillende Westerse vredesorganisaties in december 1985 de uitgestoken hand van de RWP aangenomen. Verwacht mag echter worden dat het officiële Poolse vredescomité (OKP) niet meer op Westerse vredesevenementen zal verschijnen als het daar geconfronteerd kan worden met dissidente vredesactivisten uit eigen land. Omgekeerd zullen waarschijnlijk verschillende Westerse vredesorganisaties geen uitnodigingen voor OKP-bijeenkomsten meer aannemen, als zij bij die gelegenheden geen gesprekken mogen voeren met de RWP.

Om een dergelijke impasse te voorkomen trachten de Poolse autoriteiten nu met alle middelen de RWP te onderdrukken, zodat de officiële vredesraad als enige gesprekspartner van de Westerse vredesbewegingen overblijft.